

- [2] Milosavljević, N. (2010). Parkiranje. Saobraćajni fakultet, Beograd
[3] Putnik. (2007). Autobaze i autostanice. Saobraćajni fakultet, Beograd
[4] Subotić, M. (2014). Terminali i parkiranja- Autorizovana predavanja. Saobraćajni fakultet, Doboj
[5] <https://www.eu.me/mn/14>
[6] European Road Safety Atlas, European Road Assessment Programme, 2011
[7] GLEDIŠTA, Volume 40, Issues 1-4

POVEĆANJE BROJA IZVRŠENJA KRIVIČNOG DJELA RAZBOJNIŠTVA U KANTONU SARAJEVO ZA PERIOD 2015. - 2016. GODINE

Mirza Kovač, email: kovac.mirza@bih.net.ba

Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku, Bosna i Hercegovina

Sažetak: Motiv počinjenja razbojništva je imovinska korist. Uglavnom se radi o motivu za brzim dolaskom do novca. Kroz istraživanje koje je izvršeno uvidom u sudske predmete pred Općinskim i Kantonalnim sudom u Sarajevu, veliki broj izvršilaca razbojništva je iskazao veliku dozu agresivnosti. Utvrđene su statistički bitne razlike u obilježjima društveno ekonomskog statusa i mobilnosti porodica iz kojih potiču počinitelji krivičnih djela razbojništva na području Kantona Sarajevo. Primjetne su razlike u obilježjima društveno patoloških ponašanja izvršioca krivičnih djela razbojništva u svakodnevnim životnim situacijama, u atmosferi koja je prirodni rezultat dinamike i kvalitete ukupnih odnosa u porodici, a što je sve rezultat karakteristika ličnosti i ponašanja članova porodice, prvenstveno roditelja. Postoje spoljni faktori koji objašnjavaju faktore koji utiču na ponašanje kao društveno ekonomski, socijalno-politički (siromaštvo, nezaposlenost i sl.). U unutrašnje faktore ubrajamo one koji se odnose na samu ličnost izvršioca krivičnog djela (karakter ličnosti, navike, motivi za izvršenje krivičnog djela, temperament, duševni poremećaji i sl.). U odnosu na socioekonomski status i mobilnost porodica, kao prvi vidljivi pokazatelji su uticaj krize društva, odnosno privredna situacija koja je trenutno prisutna na ovim prostorima. Nezaposlenost je idealan

poticajni faktor, naročito mladoj populaciji, da krene sa izvršenjem krivičnih djela, naročito razbojništva, a što je vidljivo iz naše svakodnevnice.

Ključne riječi: razbojništvo, patološko ponašanje, nezaposlenost

INCREASING THE NUMBER OF EXECUTION OF CRIMINAL OFFENSES IN THE SARAJEVO CANTON FOR THE PERIOD 2015 – 2016

Abstract: The motive of committing robbery is property gain. It is mostly a motive for quick arrival to money. Through a survey carried out by inspecting court cases before the Opcinski/Municipal and Cantonal Courts in Sarajevo, a large number of robbers exhibited a great deal of aggression. Statistically significant differences in the characteristics of the socio-economic status and mobility of families, which the perpetrators of criminal offenses of robbery in Sarajevo Canton area come from, were identified. There are noticeable differences in the characteristics of the socially pathological behavior of perpetrators of criminal acts of robbery in everyday life situations, in an atmosphere that is a natural result of the dynamics and quality of overall relationships in the family, which is a result of the personality characteristics and behavior of family members, primarily parents. There are external factors that explain factors that influence behavior as socio-economic, socio-political (poverty, unemployment, etc.). Internal factors include those related to the criminal offense perpetrator's personality (character of personality, habits, motives for the commission of a criminal offense, temperament, mental disorders, etc.). Regarding socioeconomic status and family mobility, the first visible indicators are the impact of the crisis of society, that is, the economic situation that is currently present in this region. Unemployment is an ideal incentive factor, especially for the younger population, to start committing criminal offenses, especially robbery, which is evident from our everyday life.

Key words: robbery, pathological behavior, unemployment

Uvod

Krivično djelo razbojništva predstavlja ozbiljan društveni problem i sve veća zastupljenost ovog krivičnog djela treba da djeluje alarmantno na društvo i zajednicu u cjelini. Nesumnjivo je da je društveni interes da se goni za krivična djela kad god postoje za to razlozi i zakonski uslovi, ali osim interesa zajednice postoji i interes onih građana koji su krivičnim djelom pogođeni.⁵⁰⁸

Za pravilno razumijevanje same etiologije krivičnog djela razbojništva, odnosno njegovog izvršioca, potrebno je ovom složenom problemu prići pažljivim proučavanjem, odnosno korištenjem znanja iz sociologije, kriminalistike, psihologije, psihijatrije i pravne nauke. Uspješno sprečavanje i suzbijanje kriminaliteta zahtjeva poznavanje i drugih nauka čiji je predmet izučavanja krivičnog djela, odnosno kriminalitet u cjelini (krivično pravo, kriminologija, kriminalna politika, sudska medicina, psihologija i dr.) Sve ove nauke, proučavajući kriminalitet sa različitih aspekata, doprinose njegovom potpunijem upoznavanju, a njihov cilj, također, njegovo sprečavanje i suzbijanje.⁵⁰⁹

⁵⁰⁸ Dr. Mihajlo Ilić, *Krivično procesno pravo*, Studentska štamparija Univerziteta Sarajevo, Sarajevo, 1997, str.97.

⁵⁰⁹ Nedžad Korajlić i Almin Dautbegović, *Osnovi kriminalistike*, Univerzitet u Travniku, Travnik, 2012., str.22.

Ako se osvrnemo na dešavanja na prostorima Kantona Sarajevo u posljednjih par godina, vidljiva je razlika u društvenim odnosima koja se prije svega ogleda u promjeni strukture društva, a čije su promjene dovele do bitnih uslova nastanka i razvoja kriminala. Sigurno je, da je došlo do potpuno drugačijeg pristupa i shvatanja društvenih kretanja i odnosa od strane pojedinaca i rezonovanja takvih kretanja šire zajednice, a što je za posljedicu imalo i ovako veliki broj izvršenih krivičnih djela razbojništva.

Krivično djelo razbojništva predstavlja ozbiljan društveni problem i sve veća zastupljenost ovog krivičnog djela treba da djeluje alarmantno na društvo i zajednicu u cjelini. Nesumnjivo je da je društveni interes da se goni za krivična djela kad god postoje za to razlozi i zakonski uslovi, ali osim interesa zajednice postoji i interes onih građana koji su krivičnim djelom pogođeni.⁵¹⁰

Prilikom proučavanja pojedinačnih slučajeva kao izvršioca krivičnog djela razbojništva u Kantonu Sarajevo u 2015 i 2016. godini pa i dalje uočene su veoma slične osobine kako u ponašanju, tako i u samom izjašnjenju o razlozima počinjenja ovog krivičnog djela. Primjećene su i slične situacije, ako ne i identične, prilikom planiranja i izvršenja krivičnog djela razbojništva. Interesantan je i podatak da prilikom metodološkog pristupa kod intervjuiranja izvršilaca krivičnog djela razbojništva, da izvršioci ovih djela potiču iz istih, ili sličnih društvenih zajednica kao i njihovog objašnjenja razloga činjenja ovog teškog krivičnog djela.

Krivično djelo razbojništva predstavlja ozbiljan društveni problem i sve veća zastupljenost ovog krivičnog djela treba da djeluje alarmantno na društvo i zajednicu u cjelini. Nesumnjivo je da je društveni interes da se goni za krivična djela kad god postoje za to razlozi i zakonski uslovi, ali osim interesa zajednice postoji i interes onih građana koji su krivičnim djelom pogođeni.⁵¹¹

Kroz metodološki postupak pristupu ovoj društveno negativnoj pojavi korišteni su: razgovor sa optuženim za krivično djelo razbojništva, psihološka analiza razbojništva i način izvršenja, psihoanaliza ličnosti, kao i sociološki pristup i analiza životnih uslova.

Kroz sam razgovor sa optuženim koji se odvijao u formi neusmjerenog razgovora, mogao se steći uvid u informacije činjeničnog supstrata samog počinjenja krivičnog djela razbojništva uz prethodno znanje naučnih metoda sociologije, psihologije, psihijatrije i pravnih nauka, o samoj ličnosti, pobudama i motivima izvršenja razbojništva, kao i okolnostima pod kojim je samo djelo izvršeno i sam uzrok počinjenja.

Najveća pažnja u analizi svakog slučaja data je svakako analizi samih životnih uslova iz kojih dolazi izvršilac razbojništva. To su bile okolnosti koje ukazuju na socijalno i materijalno stanje porodice iz koje dolazi optuženi, da li je dijete koje je prije vremena rođeno, da li je živio i odrastao u djetinjstvu bez jednog ili oba roditelja, da li je imao dovoljno novaca za džeparac, da li je imao normalan razvoj i djetinjstvo i sl.

Takođe, pažnja je bila usmjerena i na reagiranje izvršioca na posljednja ratna događanja na ovim prostorima, odnosno gdje je živio, koliko godina je imao za vrijeme rata, sa kim je živio,

⁵¹⁰ Dr. Mihajlo Ilić, *Krivično procesno pravo*, Studentska štamparija Univerziteta Sarajevo, Sarajevo, 1997, str.97.

⁵¹¹ Dr. Mihajlo Ilić, *Krivično procesno pravo*, Studentska štamparija Univerziteta Sarajevo, Sarajevo, 1997, str.97.

da li je imao osnovne životne potrepsotine i kako je on osobno doživio sve te uslove života. U toku istraživanja, kroz neusmjereni razgovor obrađeni su i faktori koji govore o uslovima života same porodice izvršioca, na zdravstveno stanje izvršioca razbojništva i njegove porodice, da li je konzument droge ili alkohola, da li je osuđivan ranije ili kao maloljetnik, kao i da li je imao nekih posebnih problema u društvenoj sredini, ili šire.

Na osnovu podataka dobivenim isključivo iz sudskih spisa Kantonalnog suda u Sarajevu, Općinskog suda u Sarajevu, Kantonalnog tužilaštva u Sarajevu, podacima dobivenim od MUP-a Kantona Sarajevo, podacima dobivenim od Kazneno popravnog zavoda Sarajevo, kao i na osnovu podataka Federalnog zavoda za statistiku evidentan je porast krivičnih djela razbojništva u Kantonu Sarajevu u periodu 2015-2016. Cilj je bio utvrditi uzroke u strukturi, mobilnosti, društveno ekonomskom statusu i društveno patološkim oblicima, kao i razlozima izvršenja krivičnog djela razbojništva u Kantonu Sarajevo kao predmetu i cilju istraživanja.

Istraživanjem i analizom predmeta i statističkih podataka koji su bili dostupni i može se uočiti da izvršioc krivičnog djela razbojništva, koji su i inače skloni agresivnim ponašanjima, češće od ostalih ispitanika potiču iz porodica niskog obrazovnog nivoa, koji su uslijed rješavanja teških materijalnih problema uglavnom uskraćeni za ulogu u porodici. Radi se, također, o porodicama koje su dugotrajno opterećene poremećnim međuljudskim odnosima uključujući tu i nasilje, ali unatoč tome održavaju svoju cjelovitu strukturu. Bitan uzrok su svakako ratna događanja na ovim prostorima i migracija stanovništva kao jednog od bitnih faktora društvene dezorganizacije i nezaposlenosti, teških materijalnih prilika, u biti velike ekonomske krize koja pogađa porodicu razbojnika.

Sve češće vijesti na radiju, televiziji i drugim vidovima informiranja koji nas obavještavaju o nasilju izazivaju znatnu pažnju savremene naučne, stručne i društvene javnosti i predstavlja temu koja otvara niz različitih pitanja - od etičkih, psiholoških, socioloških, kriminoloških do državnopravnih i krivičnopravnih. U svakom slučaju valja napomenuti da živimo u društvu u kojem nasilje nad ljudima zauzima veliki procent, češće, brutalnije i rafiniranije nego ikada prije, društvo nije u stanju da odgovori na adekvatan način.

Teži oblici nasilja, naročito svakodnevna razbojništva, kriminalni je fenomen snažnog destruktivnog utjecaja na socijalnu sredinu, te izazivaju medijsku pažnju, zabrinutost i nespokojsstvo građana. Ta pojava dobiva posebnu težinu i naročito zabrinjava kad su izvršioc razbojništva višestruki recidivisti ili pak kada je u pitanju jedan od kvalifikovanih oblika osnovnog obilježja krivičnog djela, odnosno kada je izvršilac upotrijebio kakvo oružje ili oruđe prilikom napada, ili u najgorem slučaju kada je žrtva kod napada ubijena. U godinama za koje je rađeno istraživanje evidentno je da je izvršilac uglavnom postupao u kvalifikovanom obliku osnovnog djela.

Kao uzrok izvršenja krivičnog djela razbojništva navešću samo par primjera kao motiv koji su imali počinioci razbojništva, a koji su izvedeni iz istraživanja provedenog uvidom u spise Općinskog i Kantonalnog suda Sarajevo, te iskaze samih osumnjičenih date ovlaštenim službenim licima.

Tako je izvršilac razbojništva N.N. iz Sarajevajenapadao žrtve, te u 11 slučajeva, odnosno 11 krivičnopravnih radnji počinio 11 krivičnih djela u sticaju, kojom prilikom je prisvojio novac i dragocjenosti. U drugom predmetu izvršilac razbojništva N. N. iz Sarajeva, napao žrtvu, a nakon toga joj oduzeo zlatni nakit. Osoba M.H. u namjeri da dođe do novca svoju susjedu, koja je invalidna osoba, uz upotrebu sile i prijetnje udario peglom po glavi, a zatim je ubo nožem u lijevu stranu prsnog koša oduzimajući novac.

Nadalje, izvršilac razbojništva N.N. iz Sarajeva neposrednom prijetnjom da će napasti na život i tijelo oduzeo taksi vozaču vozilo. Osobe iz Sarajeva S.T., B.R., D.M. i D.T. u cilju da razbojništvom dođu do novca u noćno doba ispred kuće presreli mladića i uz prijetnju da će ga ubosti nožem oduzeli mu novac i mobitel.

Na sličan način je osoba iz Vogošće B.N. koristeći vatreno oružje prinudio radnika na benzinskoj pumpi da mu preda novac uz prijetnju da će ga ubiti ako mu ne bude predao sav novac. Osoba R.D. u Sarajevu, u namjeri da dođe do novca stolicom udario po glavi svoju baku, prethodno joj upućujući prijetnje ako mu ne preda svoju penziju da će je zadaviti.

Zatim su kao saizvršioc osobe T.Č. i P.K. po prethodnom dogovoru da mu oduzmu novac, ušle u taksi i za vrijeme vožnje, uz prijetnju taxi vozaču oduzeli mu novac. Osoba V. A. iz Istočnog Sarajeva uz upotrebu oružja zajedno sa drugim saizvršiocima presrela vozilo zaštitarske firme u kojoj je bilo 2.500,00€ te uz prijetnju oružjem oduzela kompletan novac i udaljila se u nepoznatom pravcu.

U predmetu osoba Č. H. u Sarajevu došla u kuću oštećene tokom noći, počela je daviti, prijetiti da će je ubiti i oduzela novac. Kao i u slučaju osoba M.DŽ. iz Sarajeva zajedno sa drugim saizvršiocima sačekala školskog druga pred njegovom kućom i uz prethodnu prijetnju da će napasti na život i tijelo oduzela novac.

2. Etiološki faktori krivičnog djela razbojništva

Poremaćaji u ponašanju koji za posljedicu imaju izvršenje krivičnog djela razbojništva, kao etiološki faktor i prediktor kriminala s elementima nasilja, stalna su tema i zanimanje domaće javnosti. Međutim, veoma malo, bolje rečeno nikakav doprinos nije učinjen na polju naučnih istraživanja. Isto tako, zbog dešavanja na ulicama Sarajeva i u široj regiji Kantona Sarajevotokom posljednjih pet godina, gdje su razbojnici vršili nasilje i razbojništva nad građanima, osjetio se osjećaj i buđenje društvene zajednice da je krajnje vrijeme da poduzme konkretne mjere na sprečavanju dalje ekspanzije razbojništva sa elementima nasilja. Prije svega, jedino je vidljivo kod maloljetnih izvršilaca krivičnih djela krađa sa elementima nasilja da se broj počeo smanjivati.

Učinjeni su neki koraci na sprečavanju maloljetničke delikvencije. Kroz neke preventivne mjere kao npr. prisustvo policije pred školama gdje se obično oduzimao novac i mobiteli od učenika evidentan je pad počinjenja razbojništva. Problem je što ne postoje longitudinalna istraživanja sa ciljem razmatranja razvojnih veza između nasilničkog ponašanja i njegovih prediktora od maloljetničke delikvencije pa do punoljetnih izvršilaca krivičnih djela razbojništva.

Osnovno pitanje je pitanje iz kakve porodice ikakve sredine dolazi osoba koja je izvršilac razbojništva i koji su uzroci koji su doveli da je izvršilac sklon agresivnom ponašanju koje redovno ispoljava, jer je i konstitutivni element obilježja krivičnog djela razbojništva nasilje, odnosno sila i prijetnja.

U skladu s rečenim, predmet ovog istraživanja su modaliteti izvršenja djela, obilježja žrtve, osobna obilježja i porodične prilike počinitelja razbojništva, inače sklonih agresivnim poremećajima u izvršenju djela.

Nedovoljan i manjkav akcioni plan kao i nemogućnost efikasnog procesuiranja izvršilaca krivičnih djela razbojništva, niske krivičnopravne sankcije nemaju preventivni karakter prema budućim potencijalnim izvršiocima krivičnih djela razbojništva. Povećanje stope prijavljenih i procesuiranih predmeta krivičnog djela razbojništva u Kantonu Sarajevu u vremenu 2006. godine, pa sve do 2012. godine jeste posljedica stanja društva u kojem živimo. Bez donošenja

odgovarajuće strategije i pooštavanja kaznene politike koja bi imala preventivnu ulogu, neće doći do smanjenja ove vrste krivičnih djela u dogledno vrijeme i za očekivat je tendenciju rasta i u narednim godinama.

1. Vremenska određenost izvršenja krivičnog djela razbojništva

Na osnovu izvršene analize korištenih krivičnih predmeta Kantonalnog i Općinskog suda u Sarajevu, kao i iz podataka MUP-a Kantona Sarajevo, evidentno je da su sva krivična djela razbojništva u Kantonu Sarajevo u istraživanom periodu izvršena na sljedećim mjestima i vremenskim intervalima.

Analizirajući izvršenje krivičnih djela razbojništva za istraživani period na području nadležnosti Općinskog i Kantonalnog suda u Sarajevu uočljiv je podatak da izvršioci ne biraju doba dana, dan u sedmici, praznik, godišnje doba niti neki drugo vremensko određenje u odnosu na vremensku određenost izvršenja razbojništva.

Vremenska određenost izvršenja razbojništva nije dominantna niti rezervirana za određeni dio dana, godine ili godišnjeg doba. Međutim, postoji mala, ali nebitna razlika u većem broju izvršenih djela u toku ljetnog perioda za razliku od zime. Vjerovatno, zbog lakše pokretljivosti u ljetnom periodu, kada razbojnik lakše bježi sa mjesta gdje je izvršio razbojništvo. U velikom broju, što je interesantno razbojnik ili više njih dolaze na mjesto izvršenja razbojništva pješke. Samo u slučaju napada na benzinske pumpe ili u slučajevima krivičnog djela iz stava 2. ili 3. člana 289. KZ FBiH napadač je bio motorizovan.

Provedenom anketom na pitanje u koje doba dana je izvršeno razbojništvo u posmatranom periodu skoro podjednak broj ispitanika je odgovorio da je razbojništvo bilo izvršeno po danu i noći. Sigurno da činjenica da izvršioci ovog krivičnog djela ne biraju vrijeme dana za izvršenje djela samo ukazuje na društvenu opasnost koju predstavlja krivično djelo razbojništva.

2. Starost izvršilaca krivičnog djela razbojništva

U fenomenologiji počinilaca krivičnih djela razbojništva prema statističkim podacima i uvidom u krivične spise, uočljiva je pojava da je to "krivično djelo rezervisano za mlađu populaciju". Izvršioci većine krivičnih djela su starosti od 18 do 27 godina. Ono što je interesantno je da je većina već osuđivana jedanput ili dvaput za krivična djela iz glave KZ koji se odnosi na imovinska krivična djela.

Izvršenim istraživanjem izveden je zaključak da su izvršioci mlađe životne dobi, obzirom da je kod krivičnog djela razbojništva nasilje karakterno obilježje djela, a za koje su u cjelosti spobne osobe mlađe životne dobi. Izvršitelji razbojništva su u pravilu mlađe osobe, jer se za izvršenje tog djela traži snaga, brzina, okretnost, agresivnost i bezobzirnost, a što se češće nalazi kod mlađih osoba.⁵¹²

3. Spol izvršilaca krivičnog djela razbojništva

U svim slučajevima ovog istraživanja svi su muškog spola. Vjerovatno zbog grubosti samog čina počinjenja razbojništva zastupljeni su muškarci. Samo u jednom slučaju, u ovom istraživanom periodu, žena je bila saizvršilac krivičnog djela razbojništva. Kao što je već naznačeno izvršioci krivičnih djela razbojništva su muške osobe, dok se učešće žena uglavnom svodi na razne oblike pomaganja.

4. Obrazovna struktura izvršilaca krivičnog djela razbojništva

U ispitivanju obrazovne strukture izvršilaca razbojništva mali broj ima samo završenu osnovnu školu. Velika većina, što je opet interesantno, ima završenu srednju školu metalskogsmjera. Samo jedan mali broj nema nikakvo obrazovanje.

5. Socijalni status izvršilaca krivičnog djela razbojništva

⁵¹²Duško Modley, *Metodika istraživanja razbojništva*, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, 1999., str.212.

Kao što je već ranije istaknuto, a što je jedna od postavljenih teza, izvršioци krivičnih djela su osobe koje su vaspitavane u nesređenim porodičnim prilikama, potiču iz porodica u kojima je otac bio ili je alkoholičar, u kojoj je otac tukao majku ili djecu, ili je u pitanju nekompletna porodica zbog smrti jednog od roditelja. Interesantno je da u većini slučajeva u anamnezi izvršilaca krivičnog djela razbojništva, razbojnik nema oba roditelja, odnosno potiče iz porodice koja je nepotpuna. Uglavnom razbojnici su osobe koje potiču iz siromašnih porodica sa više članova domaćinstva, gdje nisu nikada bili harmonični odnosi između članova porodice, kao i gdje roditelji nisu mogli zadovoljiti osnovne uslove života.

Društvena dezorganizacija i devijantno ponašanje pojedinaca su u tijesnoj povezanosti, jer imaju iste socijalne izvore. Posljedice ovih pojava su štetne kako za društvo u cjelini, tako i za pojedince, koji su bez svoje krivice došli u situaciju, stalnu ili privremenu, da nemaju uslova za život, da su nesposobni za privređivanje, da su nezaposleni i da su kao takvi potencijalni izvršioци kriminalne djelatnosti.⁵¹³ Tako, neki od ispitanika nije imao dovoljno novca za školu, džeparac, garderobu i druge osnovne potrepštine.

6. Žrtve izvršilaca krivičnog djela razbojništva

Kako se razbojništvo može izvršiti samo sa umišljajem, to se redovno u praksi javljaju slučajevi gdje se u toku sudskog postupka utvrdi da je razbojnik ili više njih, prethodno pratilo žrtvu, prilike u kojima su kanili izvršiti krivično djelo, navike i osobine žrtve. Ima slučajeva gdje je žrtva praćena i do mjesec dana, slučaj benzinske pumpe, gdje su razbojnici pomno pratili prodavača na benzinskoj pumpi kao i prilike koje bi mogle biti idealne za izvršenje razbojništva. Također, u većini slučajeva mlađih izvršilaca razbojništva, žrtve su žene po prodavnicama ili na ulici gdje im se otimaju tašne i novac.

Motiv izvršilaca krivičnog djela razbojništva

Svakako motiv počinjenja razbojništva je imovinska korist. Uglavnom se radi o motivu za brzim dolaskom do novca, zlata ili drugih pokretnih stvari. Međutim kroz istraživanje koje je izvršeno i uvidom u sudske predmete pred Općinskim i Kantonalnim sudom u Sarajevu, veliki broj izvršilaca razbojništva je agresivan. Stim u vezi opravdano se da pretpostaviti da je jedan od motiva kod razbojnika i pokazivanje moći nad žrtvama, te korištenje prinude i sile.

Cilj napada je uvijek napad na čovjeka. Bez obzira da li je to muška ili ženska osoba, dijete ili starac. Cilj je uvijek napad radi sticanja protupravne imovinske koristi.

3. Uticaj porodice na razvoj razbojništva

U skladu s prethodno navedenim istraživanjem utvrđene su statistički bitne razlike u obilježjima društveno ekonomskog statusa i mobilnosti porodica iz kojih potiču počinitelji krivičnih djela razbojništva na području Kantona Sarajevo. Primjetne su razlike u obilježjima društveno patoloških ponašanja izvršioца krivičnih djela razbojništva u svakodnevnim životnim situacijama, u atmosferi koja je prirodni rezultat dinamike i kvalitete ukupnih odnosa u porodici, a što je sve rezultat karakteristika ličnosti i ponašanja članova porodice, prvenstveno roditelja.

Isto tako, postoje i spoljni faktori koji nam objašnjavaju faktore koji utiču na ponašanje kao društveno ekonomski, socijalno-politički (siromaštvo, nezaposlenost i sl.). U unutrašnje faktore ubrajamo one koji se odnose na samu ličnost izvršioца krivičnog djela (karakter ličnosti, navike, motivi za izvršenje krivičnog djela, temperament, duševni poremećaji i sl.).

⁵¹³ Prof.dr. Milan Milutinović, *Kriminologija*, Savremena administracije, Beograd, 1981., str.163.

Oslanjajući se na rezultate prethodno navedenih istraživanja, pretpostavljam da će te razlike biti izražene u tome što će ozbiljniji modaliteti izvršenja djela razbojništva, veći intenzitet poremećaja u ponašanju i lošiji uslovi života u porodici, biti karakterističniji za one počinitelje razbojništva na području Sarajeva koji su i inače skloni agresivnim poremećajima u ponašanju.

Analizu porodičnih prilika izvršilaca krivičnih djela razbojništva na području Kantona Sarajevo, u odnosu na upotrebu sile ili prijetnje, kojima su skloni, započinjem analizom strukture porodice. Podaci koje kao bitne značajne faktore koji govore da je porodica ta koja ima bitnu ulogu u formiranju ličnosti, odnosno ovisno o strukturi i položaju porodice u društvu i odnosa u porodici koji vladaju između članova i odnosa oca ili majke prema budućem počiniocu krivičnog djela. Osim toga postoje evidentni pokazatelji da na području Kantona Sarajevo u 85% slučajeva su počinioci osobe, koje nisu rođeni u Sarajevu, odnosno koji su migrirali ili zbog ratnih ili ekonomskih razloga.

U odnosu na socioekonomski status i mobilnost porodica, kao prvi vidljivi pokazatelji su uticaj krize društva, odnosno privredna situacija koja je trenutno prisutna na ovim prostorima. Nezaposlenost koja je jako izražena, je idealan poticajni faktor, naročito mlađoj populaciji, da krene sa izvršenjem krivičnih djela, naročito razbojništva, a što je vidljivo iz analize dobi izvršilaca krivičnog djela razbojništva.

Veliki broj porodica iz ruralnih sredina, odnosno iz područja BiH gdje nema nikakvih uslova za zaradu i opstanak doseljava u grad Sarajevo, što uz pomoć svojih rođaka i komšija uspijeva da dođe do nekog stana, ili pak da proda svoje ranije posjedovane nekretnine i kupi na području Kantona Sarajevo kuću ili stan. Međutim, sa zapslenjem ne ide uvijek tako lahko, i iz kruga mlađih članova porodice zbog neimaštine pojavljuju se počinioci krivičnog djela razbojništva. U većini ovakvih porodica nerade oba roditelja ili jedan. Ostala braća i sestre se uglavnom školuju, a sredstva za život su nedovoljna. To je dokaz da je nezaposlenost, odnosno neimaština, bitan faktor koji vodi ka izvršenju ne nekog krivičnog djela neimovinskog karaktera, već ka činjenju krivičnog djela imovinskog karaktera tj. krađe, teške krađe i razbojništva.

Obilježja strukture porodice ispitanika opisana su kroz sastav i veličinu porodice, te razloge takvog stanja (smrt, razvod, odvojeni život, broj djece). Radi se o degradiranim, deficijantnim porodicama. S obzirom da porodična atmosfera direktno utiče na pravilan psihofizički razvoj svake ličnosti, jer je to prvi sociofaktor koji direktno utiče na karakter ličnosti kao i druge bitne osobine u razvoju svake ličnosti. U njoj se stiču prva iskustva, moralne osobine, sklonosti i navike koje će uticati na dalje ponašanje individue. To je onaj prvi proces socijalizacije u fazi razvoja ličnosti. U razvoju svake ličnosti moguće je da postoji i neki negativni faktor. To srećemo u porodicama koje iz različitih razloga štetno utiču na vaspitanje mlađeg člana porodice ili svojim ponašanjem doprinose da se takva ličnost formira u negativnom smislu u odnosu na društvo. Ovakve porodice se nazivaju degradirane porodice. U najvećem broju slučajeva iz takvih degradiranih porodica se i regrutiraju budući kriminalci. To sve iz razloga jer niko iz takvih porodica nije mogao u prvom procesu socijalizacije pozitivno uticati na pravilno formiranje ličnosti i takva porodica je negativno uticala na razvoj ličnosti. Jedan od faktora je i nepotpuna porodica gdje je odsutan jedan ili oba roditelja. U psihologiji je poznato da odsustvo jednog roditelja, bilo privremeno ili trajno, bitno utiče na psihički profil ličnosti u razvoju i formiranju. Obilježja društveno ekonomskog statusa i mobilnosti porodice ispitanika uzeo sam u obzir kroz karakteristike migracije izvršilaca, a uglavnom se radi o izvršiocima koji su promijenili mjesto ranijeg življenja, usljed različitih razloga. Kao najznačajniji faktor su migracije, izazvane ratom u BiH, zatim ekonomski i stambeni status porodice, stručna sprema i zaposlenost roditelja. Socio-patološki

oblici ponašanja članova porodice ispitanika u ovom istraživanju opisani su kroz oblik i trajanje poremećenih odnosa, prekomjerno konzumiranje alkohola, sklonost skitnji, sklonost neradu.

Zaključak

Zbog evidentnog porasta izvršenja krivičnih djela razbojništva u istraživanom periodu, smatram da je bilo interesantno dati važnost u etiološkom smislu ispitivanja uzroka faktora koji pogoduju nastanku i razvitku takve kriminalne aktivnosti. Sve to zahtijeva da se počinitelj krivičnog djela razbojništva i popratne manifestacije tog djela posmatraju u svojoj uzajamnoj vezi i uslovljenosti. Samim tim, praćenjem u koje vrijeme, gdje i na koji način se vrše krivična djela, kao i upoznavanje sa psihičkim profilima ličnosti, njihovim sklonostima i navikama može rezultirati prevencijom izvršenja krivičnih djela razbojništva.

Kada se međusobno dovedu u vezu svi izloženi podaci o krivičnom djelu razbojništva i počiniocima, do izražaja dolaze činjenice koje u konkretnim okolnostima mogu imati značaj uzročnih faktora ovog krivičnog djela. Naravno, krivično djelo razbojništva je samo jedan od oblika sveukupnog kriminala, pa na formiranje ličnosti izvršioca krivičnog djela razbojništva utiču i svi drugi faktori koji su pogodni u datim društvenim okolnostima.

U podacima koji se nalaze u sudskim spisima, a koji su bili predmet istraživanja teško je govoriti o etiologiji krivičnih djela razbojništva. Počinioci djela su već ranije osuđivane osobe, koje su već iskazale svoju asocijalnost. Radi se o specifičnom krivičnom djelu, jer su radnje počinjenja izvodili vrlo brzo na odabranim mjestima gdje su teško bili prepoznatljivi i brzo su se udaljavali sa mjesta počinjenja djela.

U brojnim intervjuima koje sam obavio mogao sam izvesti zaključak da kada su u pitanju počinioci krivičnog djela razbojništva radi se o osobama koje potiču iz primitivnih sredina, porodica slabog imovnog stanja, loših porodičnih odnosa, nepotpunih porodica, nedostatka kućnog odgoja, nepostojanja radnih navika, besposličarstva i lošeg društva. Zapažena je upotreba droga kod počinitelja krivičnog djela razbojništva.

Kako je predmetni rad obradio i kriminološku komponentu u etiološkom smislu kao i u determinizmu samog kriminalnog ponašanja, uzimajući u obzir sve faktore koji takvo ponašanje ličnost ispoljava, tako se rad dotako djelimično i ličnosti počinioca krivičnog djela.

Svakako da je jako bitno napomenuti sve društvene uslove koji su, u obrađenom vremenskom period, doveli počinioca krivičnog djela razbojništva do počinjenja djela. Na izvršenje krivičnog djela razbojništva naročito utiče psihološki faktor koji je opisan u kriminologiji i koji objašnjava teorija neprilagođenosti. Ono što je utvrđeno u ličnim kontaktima sa ispitanicima, je to da se radi o neprilagođenim osobama u društvenom okruženju koje svakodnevno možemo uočiti na ulici. Socijalna sredina u čijem okruženju živimo je jedan od dominantnih faktora u počinjenju krivičnih djela pa i krivičnih djela razbojništva.

Također po mom mišljenju jako je izražena i teorija motivacije i frustracije. Uslijed velikog broja nezaposlenih, socijalno nezbrinutih osoba, mlađe životne dobi, uočljivo je razočarenje zbog lišavanja osnovnih socijalnih i finansijskih potreba. Iz tih razloga mlađe osobe zbog

nemogućnosti zadovoljenja potreba motivisane su na izvršenje krivičnih djela, a kao uzročno-posljedična veza je frustracija. Zbog evidentnog broja poremećaja u strukturi ličnosti počinitelja krivičnog djela koje se dovodi u vezu sa teorijom frustracije i motivacije, dolazi do izražaja i broj počinjenih krivičnih djela.

Isto tako u posmatranom periodu liberalnog neokapitalizma sa izraženom teorijom društvene dezorganizacije, gdje postoji velika nesigurnost evidentni su razni poremećaji u društvenoj zajednici. To se prvenstveno ogleda u ekonomskoj ravnoteži te finansijskom kapitalu u rukama pojedinaca što zasigurno dovodi do pojave grupa koje su sklone vršenju krivičnih djela.

Smatram da i sama individualizacija kazne treba da ima posebnu ulogu u prevenciji ove vrste kriminala kao i sam aspekt resocijalizacije u toku izdržavanja kazne, naročito kada se uzme u obzir broj recidivista.

LITERATURA

A. UDŽBENICI, KOMENTARI, MONOGRAFIJE I ČLANCI IZ STRUČNE PERIODIKE

- [1] Bačić, Franjo, Krivično pravo, posebni dio, Informator, Zagreb, 1978.
- [2] Brkić, Ive, Kaznena djela razbojništva i razbojničke krađe, u : časopis, Hrvatska pravna revija, broj 7-8, Inžinjerski biro d.d., Zagreb, 2007., str.85-90.
- [3] Davison, Gerald i dr., Psihologija abnormalnog doživljavanja i ponašanja , Naklada Slap, Jastrebarsko, 1999.
- [4] Detenčin, Marijan, Osnova novoga kaznenog zakona o zločinstvima i prestupcima za Kraljevine Hrvatsku i Slavoniju uz obrazloženje, Kr.vladni odjel za pravosuđe, Zagreb, 1879,
- [5] Fischer, Kathrine , The laws of the Salian Franks, University of Pennsylvania, 1991.
- [6] Imamović, Mustafa, Historija države i prava, Magistrat, Sarajevo, 2001.
- [7] Ilić, Mihajlo, Krivično procesno pravo, Studentska štamparija Univerziteta Sarajevo, Sarajevo, 1997.
- [8] Jasić, Stojan, Zakoni starog i srednjeg vijeka, Budućnost Novi Sad-Beograd, Beograd, 1968.,
- [9] Karčić, Fikret, Pravni tekstovi odabrani izvori za Opću historiju države i prava, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2004.
- [10] Kazneni zakonik, St. Kugli, četvrto izdanje, Zagreb, 1921.
- [11] Komentar Krivičnog zakona SFRJ, (grupa autora pod redakcijom N.Srzentića), Savremena administracija, Beograd, 1978.
- [12] Komentari krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini, Knjiga I i II, (autorski tim: Babić, M., voditelj tima, Filipović, Lj., Marković, I., Rajić, Z.) Vijeće Europe, Sarajevo, 2005.
- [13] Korajlić, Nedžad i Duratbegović, Almin, Osnovi kriminalistike, Univerzitet u Travniku, Travnik, 2012.
- [14] Knežić, Branislav i Jovanović, Slađana, Razbojništvo i razbojničke krađe, iz: časopis Temida, Viktimološko društvo Srbije, Beograd, 2003.

- [15] Krivični zakon FBiH sa objašnjenjima novih rješenja i registrom pojmova, (autorski tim: Ilić, V., Babić, S., Bubalović, T., Nikolić, R., Vuleta, D.), Federalno ministarstvo pravde, Sarajevo, 1998.
- [16] Krstić, Božidar, Sudska psihijatrija, Skripta, II izdanje, Niš, 1977.,
- [17] Kur'an s prevodom, preveo Besim Korkut, Starješinstvo Islamske zajednice Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije, Sarajevo, 1987.,
- [18] Langbein, John H., Prosecuting crime in the renaissance: England, Germany, France, The lawbook exchange ltd., New Jersey, 2005
- [19] Margetić, Lujo, Vinodolski zakon, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2008
- [20] Mejovšek, Milko, Uvod u penološku psihologiju, Naklada Slap, Jastrebarsko, 2002.,
- [21] Milutinović, Milan, Kriminologija, Savremena administracije, Beograd, 1981.,
- [22] Momirović, Konstantin, Struktura i mjerenje patoloških konativnih faktora, Republički zavod za zapošljavanje RH, Zagreb, 1971.,
- [23] Modly, Duško, Metodika istraživanja razbojništva, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, 1999.
- [24] Petrović, Borislav i Jovašević, Dragan, Krivično pravo II, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2005.,
- [25] Petrović, Borislav i dr. , Karakteristike istraživanja i procesuiranja krivičnih djela razbojništva u KS, u : časopis Godišnjak, Pravnog fakulteta u Sarajevu, broj LIII, Sarajevo, 2010., str.300-320
- [26] Petrović, Radmila, Zakonik Petra I, Izdanje Čupićeve zadužbine, Beograd, 1930.
- [27] Papazoglu, Dimitrije, Krivično pravosuđe u Srbiji (1804-1813) , Istorijsko društvo NR Srbije, Beograd, 1954.,
- [28] Pravni leksikon, (grupa autora pod redakcijom V.Pezo),Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007.
- [29] Radovanović, Dobrovoje, Teški oblici kriminala, kriminološka i sociološka istraživanja unutrašnjih poslova, Beograd, 2004.
- [30] Raufer, Xavier i Quere, Stephane, Organizirani kriminal, Kulturno informativni centar Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2008.
- [31] Stojakov, Svetislav, Refleksije društvene krize na sistem moralnih vrijednosti u vaspitavanju, Moralnost i društvena kriza, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd, 1995.
- [32] Smičiklas, Tadija, Codex diplomaticus, Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1902.
- [33] Stajić, Aleksandar i Vešović, Milanka, Krivično pravo, Posebni dio, Svjetlost, Sarajevo, 1983.,
- [34] Stojanović, Miodrag, Osnovni elementi prevencije kriminaliteta sa posebnim osvrtom na praksu naše zemlje, Viša škola unutrašnjih poslova, Beograd, 1985.
- [35] Šarac, Mirela i Lučić, Zdravko, Rimsko privatno pravo, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2006.
- [36] Šverko, Branimir, Psihologija, Školska knjiga, Zagreb, 1997
- [37] Tahović, Janko, Krivično pravo, Posebni dio, Naučna knjiga Beograd, Beograd, 1961.
- [38] Tomić, Zvonimir, Krivično pravo II, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2007.
- [39] Tomić, Zvonimir, Krivično pravo I, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2008.

[40] Živanović, Toma, Osnovi krivičnog prava, Posebni dio, knj. I, sv. 2, Beograd , 1939.

Armin Mujčić, email: armin_dugi@hotmail.com
Asib Alihodžić, email: asib.dr@gmail.com;
Radenka Bjelošević, email: bjeloševicradenka@gmail.com;
Zdravko Tutnjević, email: zdravko.tutnjevic@agram.ba
Saobraćajni fakultet, Doboj, Bosna i Hercegovina

Sažetak: Opšti cilj je smanjivanje svih štetnih efekata uz neometano odvijanje saobraćaja, odnosno smanjivanje broja i posljedica saobraćajnih nezgoda, kroz rad su analizirane saobraćajne nezgode u vremenskom periodu od 2011 godine do 2015 godine. Podaci koji su korišteni u radu su izdati od